

D5.3 Priručnik za start-up mentorstvo

BR. PROJEKTA	696069
AKRONIM PROJEKTA	START2ACT
DATUM POČETKA	01.03.2016.
TRAJANJE	36 mjeseci
ID DOKUMENTA	D5.3 Priručnik za start-up mentorstvo
DATUM DOSPIJEĆA DOKUMENTA	31.03.2017.
GLAVNI KORISNIK OVOG DOKUMENTA	Startups.be

IME	ORGANIZACIJA
AUTOR(I)	Diana Pati
SURADNIK(CI)	Marleen Heyndrickx

RAZINA OBJAVLJIVANJA PODATAKA

- U javnosti
- Povjerljivo, samo za članove konzorcija (uključujući službe Komisije)

POVIJEST DOKUMENTA			
VERZIJA	DATUM	NAPOMENA	IZDANO OD
01	20.02.2017.	Prvi nacrt dokumenta	SBE
02	02.03.2017.	Pregled stručnjaka	SBE
03	16.03.2017.	Dodani sadržaj	SBE
04	20.03.2017.	Završni nacrt za stručni pregled	SBE
05	10.4.2018	Translated to HR	EIHP

Ovaj materijal se odnosi samo na mišljenje autora. EASME ni na koji način ne odgovara za informacije koje ste ovdje preuzeli.

Sadržaj

PREDGOVOR	4
1. OPĆENITO O START-UPU	5
1.1 PRIMJERI DEFINICIJA	5
1.2 ELEMENTI DEFINICIJE	6
2. KAKO RADITI SA START-UP TVRTKAMA	7
2.1 RJEČNIK	8
3. KAKO PROVODITI MENTORSKE SASTANKE	10
3.1 PRIPREMA	10
3.2 FORMAT.....	10
3.3 STRUKTURA	10
4. OPĆENITO O ENERGETSKOJ POTROŠNJI (VIDI)	12
5. MJERENJE POTROŠNJE ENERGIJE (PROVJERI)	15
6. AKTIVNOSTI UŠTEDE ENERGIJE (DJELUJ)	19
7. DODATAK	23

Predgovor

“Ako želimo poboljšati kvalitetu okoliša, jedini način za ostvarivanje napretka je uključivanje svih.”
- Richard Rogers

Zašto project START2ACT?

Istraživanja pokazuju da kroz provedbu jeftinih i besplatnih promjena možete smanjiti potrošnju energije i troškove za 20%. Ako objektivno sagledate stvari, račun za energiju u iznosu od 10.000 eura može se smanjiti na 8.000 eura. Ušteda od 2.000 eura može se iskoristiti za sponzoriranje inspirativne večere tima ili jednostavno za povećanje marketinškog proračuna. To možete postići jednostavnim primjenom nekoliko jednostavnih mjera uštede energije!

Misija projekta START2ACT je pomoći mladim malim i srednjim poduzećima i start-up tvrtkama u uštedi energije i smanjivanju troškova na poslu uvođenjem jednostavnih, ali učinkovitih mjera energetske učinkovitosti u njihove svakodnevne rutine. Kako bismo to postigli, nudimo besplatne mentorske i trenerske aktivnosti u zemljama sudionicama: Belgija, Bugarska, Hrvatska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Velike Britanija.

Kako koristiti ovaj priručnik?

Svrha ovog priručnika je pružiti pregled start-up ekosustava i njihovih osobitosti te osigurati učinkoviti i prilagođeni mentorski program za ove mlade ambiciozne tvrtke. Što se tiče strukture, prvo ćete dobiti savjete o tome kako definirati i gdje pronaći start-up tvrtke, karakteristike i jezik koji se koriste u ekosustavu, kao i neke uvide u najčešće korištene metodologije u razvoju start-up tvrtki (vidi: rječnik). Pomoću preporučenog formata i pitanja vodit ćemo vas kroz teme mentorstva, ostavljajući vam dovoljno slobode za dodavanje vlastitih uvida i resursa.

U nekim dijelovima preporučuje se uporaba podataka specifičnih za pojedine zemlje, stoga biste trebali prilagoditi sadržaj lokalnom tržištu, npr. razmjenjivati savjete o lokalnim mogućnostima financiranja ili raspravljati o praksama nabave sa sudionicima.

Priručnik, kao i Komplet za mentorstvo, slijedi premisu VIDI-PROVJERI-DJELUJ. Na temelju općeg, privlačnog i zanimljivog pregleda o tome što je energija i kako se koristi, sudionici će tada shvatiti šire posljedice potrošnje energije i prema tome kako pratiti i optimizirati potrošnju energije od strane pojedinca i tvrtke. Na kraju, nadamo se da će konkretne aktivnosti olakšati promjenu ponašanja i potaknuti start-up tvrtke na aktivnosti. Teme poput nabave održive opreme, prijevoza i mobilnosti ili financiranja i prilika za sufinanciranje pomoći će pri odabiru aktivnosti prikladnih za tvrtke te koje odgovaraju njihovoj sadašnjoj fazi razvoja.

Zaključno, start-up tvrtke također će dobiti kontrolne popise i jednostavne savjete za uštedu energije s popisom europskih i lokalnih programa akceleracije specijaliziranih za energetiku ili ekološka rješenja (gdje je to primjenjivo).

Priručnik uključuje sadržaj za trening i reference kako biste dublje istražili što pokreće energetska učinkovitost kod malih početnih tvrtki, no slobodno možete provoditi svoja vlastita istraživanja, najbolje prakse i resurse. Što imate više informacija, to je bolje!

Pitanja i primjedbe uvijek su dobrodošli. Učinimo to na lean start-up način - napravi, procijeni i uči!

1. Općenito o start-upu

Definicija toga što nazivamo start-up još ne postoji i ne postoji europski regulatorni okvir koji propisuje pravila upravljanja start-up tvrtkama. Sada se koriste mnogi koncepti i ovaj se izraz sve više upotrebljava (u mnogim slučajevima također opisuje mala i srednja poduzeća bez start-up elemenata), međutim stručnjaci se slažu oko sljedeće osnovne odrednice:

Start-up je projekt koji je skalabilan, inovativan i temelji se na tehnologiji. Naziva se start-up tijekom njegove validacije i faze rasta, ali bez konkretnog vremenskog okvira za to.¹

“Start-up je tvrtka dizajnirana da se brzo razvija.”

Paul Graham, osnivač Y Combinator

1.1 Primjeri definicija

“Start-up je nezavisna organizacija koje proizvodi inovativan, skalabilan proizvod zasnovan na tehnologiji.”

“Start-up je tvrtka dizajnirana da se brzo razvija... Jedina bitna stvar je rast. Sve ostalo što povezujemo sa start-upom potječe iz rasta.” - Paul Graham

Paul Graham radi razliku između start-up tvrtki i novih poduzeća na jednom određenom parametru, potencijalu za širenje i brzi rast. Potencijal start-up tvrtke u ostvarivanju brzog rasta i širenja u velikoj mjeri ovisi o vrstama strategija rasta koje ona provodi.

Europska studija praćenja start-up tvrtki

U okviru Europske studije praćenja start-up tvrtki, start-up tvrtke šire su definirane prema tri kriterija:

- » Mlađe su od 10 godina
- » Usredotočene su na inovativnost - bilo u tehnologiji ili poslovnom modelu
- » Orijentirane su na rast i nastoje to postići u prihodu i/ili broju zaposlenih

Američka definicija

Start-up je tvrtka omogućena tehnologijom s visokim potencijalom rasta - tehnologija može biti zaštićena ili ne. Veliki potencijal rasta procjenjuje tržište na koje je tvrtka potencijalno usmjerena - ne samo za prvi proizvod, već i za viziju (iako bi mogla početi ciljati na specijalna područja u stilu knjige Crossing the Chasm (Prelazeći preko ponora), ona nastoji biti široko prihvaćena kako bi postala vrlo relevantna)). U kombinaciji s definicijom Stevea Blanka, gdje su start-up tvrtke privremene organizacije koje traže skalabilan, ponovljiv poslovni model.

"Skalabilna start-up tvrtka" uzima inovativnu ideju i traži skalabilan i ponovljiv poslovni model koji će je pretvoriti u rastuću, profitabilnu tvrtku. Ne samo veliku, već ogromnu. Ona to čini ulaskom na veliko tržište i preuzimanjem dijela posla od postojećih start-up tvrtki ili stvaranjem novog tržišta i njegovim brzim razvojem.

Skalabilna start-up tvrtka obično zahtijeva vanjski "rizični" kapital za kreiranje tržišne potražnje i širenje. I osnivači moraju provoditi praksu nazvanu "polje iskrivljene stvarnosti" kako bi uvjerali ulagače kako njihova vizija nije

1. ¹ Izvor: <http://www.paulgraham.com/growth.html>

halucinacija te zaposlili zaposlenike i počeli stjecati prve kupce. Skalabilna start-up tvrtka zahtijeva nevjerovatno talentirane ljude koji poduzimaju nerazumne rizike s nemogućim naporima osnivača i zaposlenika.

Od prvog dana skalabilna start-up tvrtka je osmišljena s namjerom da postane velika tvrtka. Osnivači vjeruju da imaju veliku ideju – ideju koja može donijeti godišnji prihod u iznosu do 100 milijuna američkih dolara ili više – stvaranjem poremećaja na postojećem tržištu i preuzimanjem klijenata od postojećih tvrtki ili stvaranjem novog tržišta. Skalabilne start-up tvrtke nastoje pružiti povratak velikih sredstava svojim osnivačima i investitorima koristeći sve raspoložive izvore.

1.2 Elementi definicije

- » Skalabilnost je sposobnost sustava, mreže ili procesa za rješavanje sve veće količine posla ili njegovog potencijala za povećanje kako bi se prilagodio tom rastu.
- » Skalabilan u start-up sadržaju: brzo skaliranje poslovanja - poslovni model koji omogućuje skalabilnost.
- » Inovacija se može promatrati kao primjena boljih rješenja koja zadovoljavaju nove zahtjeve, nerazriješene potrebe ili postojeće potrebe na tržištu. To se postiže kroz učinkovitije proizvode, procese, usluge, tehnologije ili poslovne modele koji su dostupni na tržištima, vladama i društvu. Pojam "inovacija" može se definirati kao nešto izvorno i učinkovitije i slijedom toga kao novo koje se "probija" na tržište ili u društvo.
- » Tehnologija je prikupljanje tehnika, vještina, metoda i procesa koji se koriste u proizvodnji robe ili usluga ili pri ostvarivanju ciljeva, kao što je znanstveno istraživanje. Tehnologija može biti znanje o tehnikama, procesima itd. ili može biti ugrađena u strojeve, računala, uređaje i tvornice kojima mogu upravljati pojedinci bez detaljnog poznavanja rada na njima.

Dakle, u skladu s gore navedenim, definicija start-up tvrtke u nastavku preporučuje za uporabu:

"Start-up tvrtka je nezavisna, neuvrštena, inovativna, zasnovana na tehnologiji, skalabilna tvrtka od prvog dana osmišljena s namjerom da postane velika tvrtka – stvaranjem poremećaja na postojećem tržištu i preuzimanjem klijenata od postojećih tvrtki ili stvaranjem novog tržišta - s ciljem vraćanja ogromnih iznosa svojim osnivačima i investitorima koristeći sve dostupne izvore." (*European Startup Network*)

Pri čemu je:

- » **Nezavisna:** pravna definicija - druga tvrtka ili organizacija ne posjeduje više od 25% (to treba provjeriti) njegovog temeljnog kapitala
- » **Neuvrštena:** znači mala i srednja tvrtka koja nije navedena na službenom popisu burze, osim na alternativnim trgovačkim platformama.
- » **Inovativna:** prema gore navedenoj definiciji Uredbe o općem skupnom izuzeću
- » **Zasnovana na tehnologiji**
- » **Skalabilna**

2. Kako raditi sa start-up tvrtkama

Gdje se mogu pronaći ove "specijalne vrste", misterioznih start-up tvrtki?

U većini zemalja start-up ekosustavi brzo se razvijaju i sve više dopijevaju na naslovnice i u novinske članke u lokalnim medijima. Kapitali su općenito plodno tlo za start-up tvrtke, međutim inkubatori, akceleratori i co-working prostori pojavljuju se diljem Europe. Nacionalne **start-up udruge** poput Startups.be, Austrian Startups, Startup Estonia ili njemačke Startup udruge prikupljaju informacije i prikazuju ih na centraliziranim platformama i mapama. Ne samo na nacionalnoj razini, već u mnogim slučajevima najvažniji gradovi također pokreću start-up programe poput Startup Amsterdam ili Startup Lisboa. Više informacija o europskim dionicima start-up ekosustava možete pronaći ovdje: www.europeanstartups.org

Uredsko istraživanje

Prvi korak je provjeriti radi li vaša organizacija s centrima znanja na sveučilištima koji obično podržavaju inovativne tvrtke kći – spin-off (tipična ciljana publika!). Također se preporučuje uredsko istraživanje o operativnim inkubatorima i akceleratorima u vašem gradu, koji su obično najbolji izvor informacija i pristupna točka za start-up tvrtke. Alternativno, popis co-working prostora u gradu može pomoći u identificiranju start-up tvrtki ako uredsko istraživanje ne donosi zadovoljavajuće rezultate. Također prevladavaju inicijative podržane od vlade i fondovi, stoga bi vam Politika digitalnog plana u vašoj zemlji mogla omogućiti više informacija o razvoju start-up ekosustava.

Radni prostori

Start-up tvrtke obično rade u co-working prostorima, uredima koje osiguravaju inkubatori ili akceleratori, ili jednostavno od kuće ili u javnim prostorima. Obično kada tvrtka pronađe način za uspješno skaliranje svoga posla na tržištu i počne stvarati prihod ili dobije refinanciranje, tada dolazi trenutak za razmatranje posjedovanja ureda. Slučajevi uporabe razlikuju se po tome što ne postoji jedan scenarij jednake veličine, stoga je bolje upitati start-up tvrtke u kojoj se fazi razvoja trenutno nalaze, bez obzira sudjeluju li u programu inkubacije ili akceleracije i koliko zaposlenika radi na projekt.

Lean start-up filozofija

Izvor: http://theleanstartup.com/images/methodology_diagram.jpg

Lean start-up je metodologija koju je Eric Ries izumio i razvio u svijetu. Start-up tvrtke obično je koriste za iteraciju proizvoda i usluga pri velikoj brzini i s najmanjem vremenom ostvarenja kod agilnog razvoja softvera. Cilj joj je skratiti cikluse iteracije usvajanjem kombinacije eksperimentiranja temeljenog na poslovnim hipotezama, te puštanjem iterativnih proizvoda u promet s validiranim učenjem. **Uči-Napravi-Procijeni** je središnja teza. A središnja hipoteza je da ako start-up tvrtke ulože svoje vrijeme u iterativnu izgradnju proizvoda ili usluga kako

bi se zadovoljile potrebe ranijih klijenata, one mogu smanjiti tržišne rizike i izbjeći početno financiranje projekta te skupo lansiranje proizvoda i greške.²

2.1 Rječnik³

U start-up poslovanju koristi se vlastiti jezik, slično bilo kojem žargonu specifičnom za industriju. Kada razgovarate sa start-up tvrtkama, praktično je proučiti pojmove koje koriste start-up poduzetnici. Mogući scenarij je da poduzetnici možda ne shvaćaju kako govore u žargonu koji nije u širokoj uporabi izvan start-up okruženja. Isto tako, rizično financiranje, learn start-up metodologija i agilni razvoj proizvoda zanimljive su teme o kojima možete više saznati.

Tablica 1: Start-up rječnik.

IME	KRATICA/SINONIMI	ZNAČENJE
AKCELERATORI	-	U akceleratoru, prva investicija (seed investment) daje se umjesto kapitala i obično iznosi između 15.000 \$ - 50.000 \$. Start-up tvrtke prihvaćaju se na trening i rade u grupama. One obično imaju rok za završetak intenzivnog treninga i iteracije (obično 1 tjedan do 6 mjeseci). Startup-ovi završavaju program akceleracije s Danom prezentacije na kojem traže ulagače.
INVESTITOR ANĐEO	Anđeo/poslovni anđeo	Pojedinac koji daje mali iznos kapitala start-up tvrtki kao udio u tvrtki.
BOOTSTRAPPING METODA	-	Tvrtka provodi bootstrapping metodu onda kada je financirana iz osobnih sredstava poduzetnika ili vlastitog prihoda tvrtke. Izraz se razvio iz fraze "povlačenje nekoga za petlju na čizmama".
DISRUPCIJA	-	Inovacija ili tehnologija je disruptivna kada "remeti" postojeće tržište radeći stvari poput: izaziva cijene na tržištu, mijenja staru tehnologiju ili tržišnu ciljanu skupinu.
INKUBATOR	-	Organizacija koja pomaže u razvoju tvrtki u ranoj fazi, obično u zamjenu za udio u tvrtki. Tvrtke u inkubatorima dobivaju pomoć za stvari poput izgradnje upravljačkih timova, strategiziranje njihovog rasta i osiguravanje uredskog prostora. Duži rok, 6-18 mjeseci.
ITERACIJA	- (agilni razvoj)	Iteracije su kratki vremenski okviri za isporuku niza sadržaja. Svaka iteracija općenito sadrži aktivnosti poput analize, dizajna, razvoja i testiranja.
MINIMUM VIABLE PRODUCT (MINIMALNI ODRŽIVI PROIZVOD)	MVP	Jeftiniji prototip koji se mjeri ako ideja privuče zanimanje.
PIVOTIRANJE (PROMJENA STRATEGIJE)	-	Kada start-up tvrtka brzo mijenja smjer svoje poslovne strategije. Npr., startup tvrtka sa svojim serverom prebacuju se na cloud poduzeće (u oblaku).

2. ² https://en.wikipedia.org/wiki/Lean_startup

3 <http://fundingsage.com/entrepreneur-dictionary-for-startups/>; <http://fi.co/glossary> & <http://www.techrepublic.com/article/glossary-startup-and-venture-capital-terms-you-should-know/>

SCALEUP (FAZA RASTA)	-	Start-up tvrtke u fazi rasta (validacija tržišta, eksponencijalni rast, tipično ulaganje rizičnog kapitala, aktivnost u više zemalja)
SEED INVESTMENT (PRVA INVESTICIJA)	-	Rana faza financiranja start-up tvrtki. Obično prvi službeni krug ulaganja.
SOFTVER KAO USLUGA	SaaS	Softver kao usluga. Softverski proizvod se nalaze na udaljenom poslužitelju, obično preko interneta (npr. "u oblaku").
FAZA	-	Koristi se za opisivanje u kojoj se razvojnoj fazi nalazi start-up tvrtka (otkriće, validacija, učinkovitost, razvoj) u skladu sa Startup Genome Izvješćem. ⁴
START-UP	-	Mala tvrtka s inovativnim proizvodom ili uslugama potpomognuta tehnologijom, sa skalabilnim poslovnim modelom i globalnim ambicijama.
UNICORN (JEDNOROG)	-	Koristi se za opisivanje tvrtke koja vrijedi najmanje milijardu dolara, a još uvijek je u privatnom vlasništvu.
PODUZETNIČKI KAPITAL	VC	

3. ⁴ https://s3.amazonaws.com/startupcompass-public/StartupGenomeReport1_Why_Startups_Succeed_v2.pdf

3. Kako provoditi mentorske sastanke

3.1 Priprema

Start-up tvrtke općenito imaju malo vremena, budući da njihova agilnost određuje uspjeh ili neuspjeh. Provjerite je li sadržaj relevantan za njihove potrebe, npr.: Nemojte opsežno govoriti o energetski učinkovitoj proizvodnji, ako niti jedna od tvrtki koje sudjeluju ne radi na fizičkom proizvodu (hardveru ili robi široke potrošnje).

Općenito, co-working prostori, inkubatori i akceleratori imaju glavnog organizatora u zajednici koji nadgleda događaje i program treninga. Kontaktiranjem organizatora možete organizirati sastanak i prostoriju s potrebnom opremom.

Također se preporučuje slanje pozivnice unaprijed s detaljnim programom za distribuciju start-up tvrtkama.

3.2 Format

Potrebno je 45-60 minuta za provedbu prezentacije. Potrebno je uračunati 15 minuta za uvod i još 15 minuta za pitanja, prema tome za jedan sastanak potrebno je isplanirati ukupno 1,5 sat.

U idealnom slučaju, od 10 do 20 start-up tvrtki sudjelovalo bi na sastanku. S većim brojem start-up tvrtki postaje teže učinkovito provoditi mentorstvo. Naravno, mogući su pojedinačni slučajevi, npr.: nema dovoljno zainteresiranih start-up tvrtki u jednom inkubatoru, dok je u drugom broj tvrtki prevelik. Uobičajeno je da je informativni mentorski sastanak prikladan i za širu publiku, ali preferiraju se manje grupe radi osobnijeg pristupa. Očekuje se da će osobni pristup općenito donijeti više promjena kako biste postali aktivni korisnici START2ACT platforme.

3.3 Struktura

Energetska učinkovitost znači smanjenje troškova te time očuvanje okoliša, ali naš pristup omogućuje da postanete energetski učinkoviti i održivi na način koji zadržava udobnost vaših zaposlenika i klijenata koji posjećuju vaš ured. Nedostatak udobnosti u uredu može rezultirati znatnim gubitkom produktivnosti.⁵

Uvod

Prvi korak je uvod: ime, tvrtka, područje (vidi: vertikale u Dodatku) i koriste li intenzivno energiju u svom poslovanju, rade li u co-working ili vlastitom uredu i jesu li svjesni potrošnje energije za svoje poslovanje (npr. skladištenja podataka). To pomaže u usmjeravanju mentorstva na teme koje su korisne svim sudionicima.

- » Predstavite se: tko ste vi, za koju tvrtku radite i u kojoj vertikali je aktivna vaša start-up tvrtka?
- » Ured: odakle radite? Co-working, iznajmljujete prostor, imate vlastiti ured ili radite na daljinu?
- » Potrošnja energije: koliko energije trošite u svom uredu i na poslovanje?

Trening

Komplet za trening start-up tvrtki je osnova za sastanak s preporučenim redoslijedom tema. Mogu se umetnuti pitanja i odgovori, a mogu se preskočiti teme koje su nevažne pojedinim sudionicima. Ako svi sudionici rade iz zajedničkog ureda, preporučuje ih se pitati žele li proći sve varijacije iznajmljivanja ureda. Slično tome, ako su

4. ⁵ <https://eit.europa.eu/newsroom/climate-kic-new-energy-saving-system-estimates-productivity-loss-due-high-indoor-co2-levels>

sudionici uglavnom tvrtke povezane s energijom, tada bi se prvi dio trebao skratiti - postoje šanse su da su oni već vrlo svjesni važnosti uštede energije.

Obrazac za povratne informacije na licu mjesta

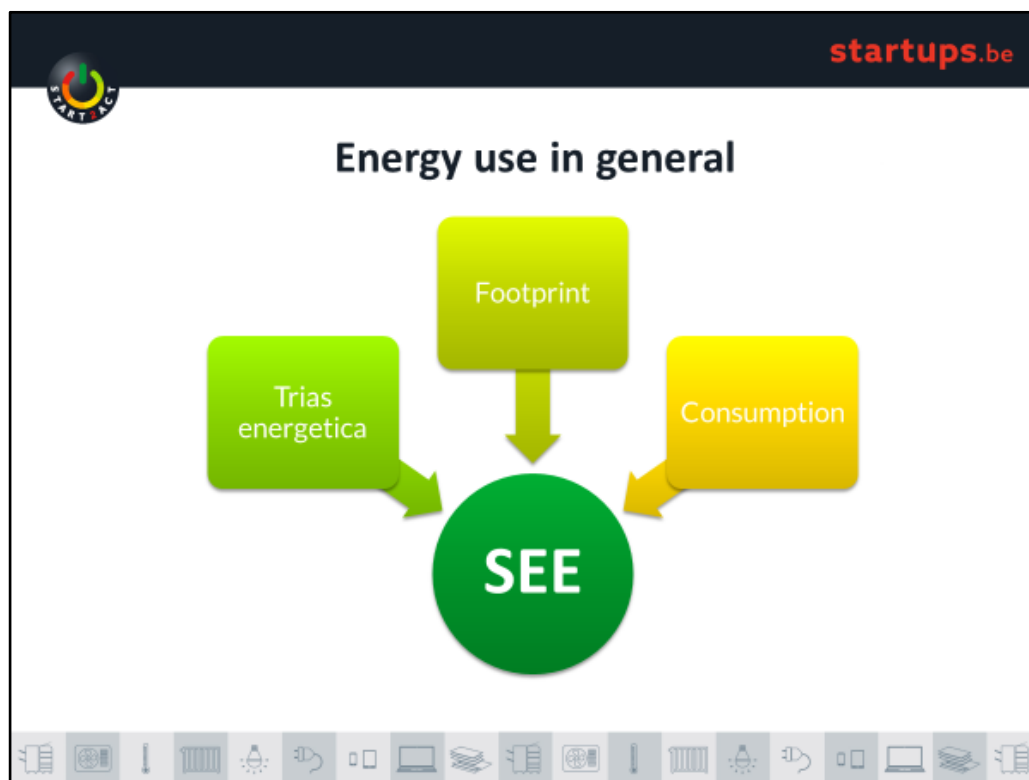
Ne koristi se samo za prikupljanje izravnih povratnih informacija, već i zbog prikupljanja e-mail adresa (uz obraćanje pozornosti na davanje suglasnosti!) i aktivnosti praćenja provedbe. Obrazac za povratne informacije nastoji prikupiti povratne informacije o sastanku. Primjerak obrasca dostupan je u Dodatku.

Ponuda za usluge praćenja

Ovisno o vašoj dostupnosti i kapacitetu, možete ponuditi usluge praćenje sudionicima na vrhu START2ACT online ponude.

4. Općenito o energetskej potrošnji (VIDI)

Cilj je razumjeti potrošnju energije i njene svakodnevne posljedice te podići svijest o posljedicama opsežne potrošnje energije i prenijeti poruke da možete poduzeti korake na razini pojedinca i tvrtke kako biste smanjili štetne posljedice (dugoročno razmišljanje). Važno je istaknuti važnost osviještenosti o uporabi energiji i njenom utjecaju na dobrobit.

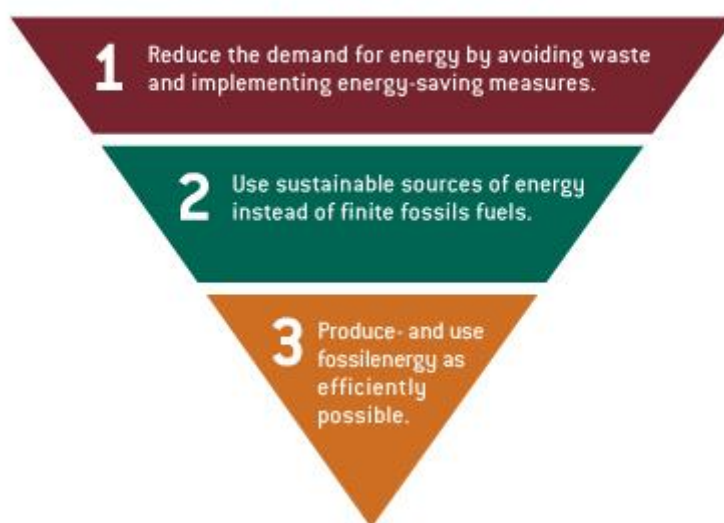

Trias energetica⁶

Ovu metodu razvilo je Sveučilište Delft, a cilj joj je promicanje pametnog pristupa klimatskoj neutralnosti. Prvo, slijedeći njihovu logiku, trebamo ograničiti potrošnju energije kroz uštedu energije. Drugo, obnovljivi izvori trebaju se iskoristiti za zadovoljavanje preostale potrošnje energije. Tek onda bi se trebala koristiti fosilna goriva na što učinkovitiji i čišći način.

5. ⁶ <http://www.eurima.org/energy-efficiency-in-buildings/trias-energetica>

The Trias Energetica concept: the most sustainable energy is saved energy.

Jednostavno rečeno:

- » trebate ograničiti potrošnju energije;
- » ako vam je potrebna energija, trebate koristiti zelenu ekološku energiju;
- » ako ne možete, onda koristite samo klasičnu energiju, ali na održiv način.

Ugljični otisak

Ugljični otisak se kroz povijest definira kao "ukupan broj emisija stakleničkih plinova uzrokovanih [osobom, događajem, organizacijom, proizvodom] izraženim kao ekvivalent ugljičnog dioksida.⁷ Što se tiče Hrvatska, najnoviji podaci pokazuju:

- » Ukupna emisija CO₂: 17,821 Mt
- » Hrvatska po glavi stanovnika: 4,16 t
- » U usporedbi se Europom/po glavi stanovnika: 8,23 t

Važno: svrha razgovora o ugljičnom otisku nije kako bi sudionici osjećali krivnju ili neugodu. Cilj je podići svjesnost o našem energetsom otisku i time pokrenuti promjenu ponašanja tvrtki pri svakodnevnom donošenju odluka, npr. o poslovnim putovanjima. Kalkulator: <http://www.travelmath.com/flight-emissions/>

Na primjer, većina nas bi dobro razmislila o sudjelovanju na konferencijama ili sastancima u inozemstvu, osim ako se to ne smatra nužnim, ako bismo bili upoznati s učinkom na okoliš.⁸

Podaci o potrošnji energiji (specifični za pojedine zemlje)

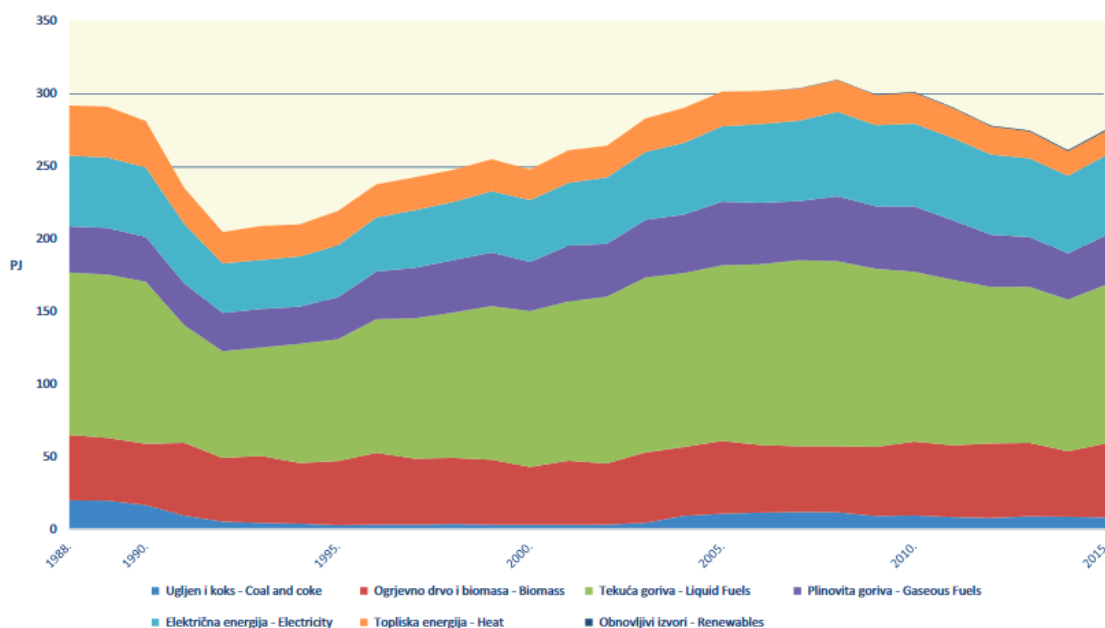
U mnogim slučajevima, energija ima tendenciju biti apstraktni fenomen kada je u pitanju razumijevanje potrošnje znatne količine energije od strane pojedinaca i industrije. Na primjer, neposredna potrošnja energije u 2015. godini

6. ⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Carbon_footprint

7. ⁸ http://www.bilans-ges.ademe.fr/en/accueil/contenu/index/page/calculations_methods/siGras/0

povećana je za 5,5 posto u odnosu na prethodnu godinu. U 2015. godini smanjena je potrošnja ugljena i koka za 5,9 posto te neznatno potrošnja toplinske energije, dok je potrošnja svih ostalih oblika energije povećana. Najveće povećanje, izraženo u postocima, ostvareno je u potrošnji ogrjevnog drva i ostale biomase, a iznosilo je 13,3 posto. Potrošnja prirodnog plina povećana je za 6,8 posto, a potrošnja ostalih obnovljivih izvora za 5,7 posto. Potrošnja tekućih goriva bila je veća za 4,6 posto, a potrošnja električne energije za 3,4 posto. Tijekom razdoblja od 2010. do 2015. godine ostvaren je trend smanjenja neposredne potrošnje energije s prosječnom godišnjom stopom od 1,8 posto.

Potrošnja električne energije mjeri proizvodnju elektrana i manju transmisiju kogeneracijskih postrojenja, distribuciju i gubitke pri pretvaranju energije te vlastitu uporabu toplana i elektrana.⁹

Slika | Figure 2.11.1. Neposredna potrošnja oblika energije | Final energy consumption by energy forms

Izvor | Source: EIHP

Potrošnja energije u Hrvatskoj

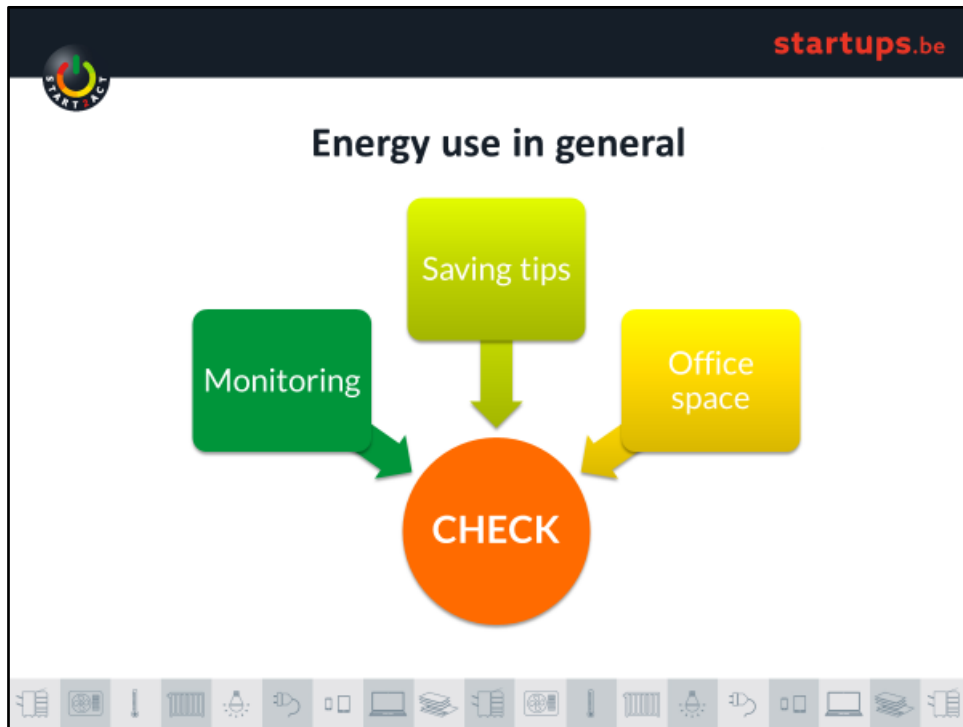
“Posljednjih godina, Hrvatska je postigla vidljiv napredak u povećanju konkurencije na tržištima električne energije i prirodnog plina. Također je uspjela smanjiti uporabu fosilnih goriva i povećati uporabu obnovljivih izvora energije. Gospodarstvo zemlje zahtijeva sve manje energije.

Kao i u svim zemljama članicama Međunarodne energetske organizacije (IEA), veliki je izazov za Hrvatsku je dekarbonizacija gospodarstva, a istodobno osiguravanje sigurnosti opskrbe i isplativosti energije. Potreban je dugoročni pristup i, s obzirom na to da je odgovornost za energetske politiku podijeljena između više nivoa vlasti oni moraju odlučno surađivati kako bi formirale nacionalnu energetske strategiju.

8. ⁹ <http://data.worldbank.org/indicator/EG.USE.ELEC.KH.PC?end=2013&start=1971&view=chart>

5. Mjerenje potrošnje energije (PROVJERI)

“Svaki dan plaćamo sve više za energiju nego što bismo trebali zbog slabe izolacije, neučinkovitih svjetala, uređaja i opreme za grijanje i hlađenje - novac koji smo mogli uštedjeti ulaganjem u energetske učinkovitost” – Bernie Sanders

Praćenje energije

Kako mjeriti energiju koju koristite kao pojedinac ili tvrtka?

Na raspolaganju je nekoliko alata i usluga za donošenje svjesnih odluka o praćenju potrošnje energije od strane pojedinaca i tvrtki. Preporučljivo je napraviti razliku između pojedinačne potrošnje, potrošnje energije za poslovanje (ureda) i proizvodnje ili proizvodnog procesa.

- » **Individualna razina:** savjeti za uštedu energije
- » **Razina tvrtke:** potrošnja energije i računi za iznajmljivanje uredskog prostora u odnosu na co-working ili rad na daljinu
- » Praćenje **proizvodnje** energije

Materijali za čitanje:

http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/EnergyEfficiencyIndicatorsHighlights_2016.pdf

Alati i kontrolni popis: <https://www.energinvest.be/tools>

Primjer: Alat za upravljanje vašom potrošnjom energije kod kuće i na poslu

[PEAKapp](#) je aplikacija na vašem telefonu ili čitaču koja vam pomaže u uštedi energije i kontroli potrošnje u kućanstvu. Ova inovativna aplikacija omogućit će prodavačima energije da prosljede jeftinu, zelenu energiju s niskom razinom ugljika s promptnog tržišta u kućanstva.

Stručni savjet: potražite i ponudite lokalna rješenja za start-up tvrtke! 😊 npr.: BE – smappee (pametni mjerač potrošnje energije)

Uštede energije u odnosu na ostale troškove

Kakva je vaša potrošnja energije i potencijalne uštede u usporedbi s ostalim troškovima (npr. marketingom)?

Uvođenjem relativno jednostavnih mjera, koje će u potpunosti postati navike, može se ostvariti znatno smanjenje troškova koje menadžeri ponekad ne predvide. Istraživanja pokazuju da bi x% ušteda energije rezultirala uštedama od x eura.

Vježba:

Kada se iznos utvrdi na temelju prosječne veličine prisutnih tvrtki (ako postoje veće tvrtke aktivne u proizvodnji, brojevi bi se trebali prilagoditi radi realistične usporedbe), pitajte start-up tvrtke što mogu kupiti za taj novac za odjele marketinga/prodaje/ljudskih potencijala.

Primjeri:

- » Marketing: Koliko pregleda stranica, AdWords možete kupiti za x eura?
- » Vođenje tima: Hoćete li moći zaposliti studenta na pola godine?
- » Poslovanje: Hoće li pokriti troškove ureda poput besplatnih pića i voća za 6 mjeseci?

Co-working ili vlastiti ured?

Na ovom će se sastanku raspravljati o različitim opcijama koje se temelje i prilagođene su odgovorima dobivenim tijekom uvoda. Ako većina sudionika radi u co-working prostorima, onda bi se trebalo raspravljati o tome hoće li se premjestiti u vlastiti ured, a ako to učine, onda treba raspraviti o aspektima koje trebaju razmotriti u ponudi. S druge strane, ako većina njih rade u vlastitom uredu, raspravite uvjete uštede energije, npr. imaju li pojedinačna brojila ili plaćaju u paušalnom iznosu; koliko imaju utjecaja na to kako se prostorije, koje se ne koriste, griju/provjetravaju/osvjetljavaju itd.¹⁰

U svim scenarijima, analiza prednosti i nedostataka pružit će pregled različitih opcija. Obično kombinacija metoda rezultira najprikladnijom i energetski učinkovitijom opcijom prilagođenom za tvrtke. Važno je također istaknuti da ne postoji najbolja ili najgora opcija, ali cilj vježbe je obavješavanje sudionika o obilju mogućnosti i kako trebaju razmatrati troškove najma.

Primjeri pitanja od vlasnika zgrade/upravitelja nekretninom:

- » Što sve sadrže komunalni računi?
- » Postoji li mogućnost instaliranja pojedinačnih brojila?
- » Kako se koriste/očitavaju zajedničke prostorije?
- » Ima li zgrada vlastite energetske certifikate?
- » Kakva je razina i stanje izolacije?
- » Provjerite također lokaciju pojedinog ureda: lokaciju prozora, dnevno svjetlo, susjedne urede.
- » Razmatraju li se mogućnosti sufinanciranja te proizvodnja vlastite energije zgrade (Ugovor o energetske učinku)?

Scenariji s prednostima i točke za razmatranje:

9. ¹⁰ <https://www.wellcertified.com/>

Rad od kuće, rad na daljinu:

PREDNOSTI	NEDOSTACI
Energetski najučinkovitija opcija	Može povećati potrošnju energije kod kuće
Nema putovanja na posao i s posla	Izolacija, nedostatak timske komunikacije
Nema potrebe za iznajmljivanjem ili kupovanjem radnog prostora	Nema "sjedišta", dodatna logistika za timske aktivnosti ili primanje klijenata

Co-working prostor – fleksibilni radni stol

PREDNOSTI	NEDOSTACI
Fleksibilni radni stol	Nema fiksnog uredskog prostora ili radnog stola
Osjećaj zajedništva	Manje mogućnosti za "tiho" radno okruženje
Lako računanje troškova, bez dodatnih troškova za upravljanja uredom	Nema utjecaja na cijene energije i stanje zajedničkih prostorija

Iznajmljivanje uredskog prostora – sa zajedničkim prostorijama (zgrade s više zakupnika)

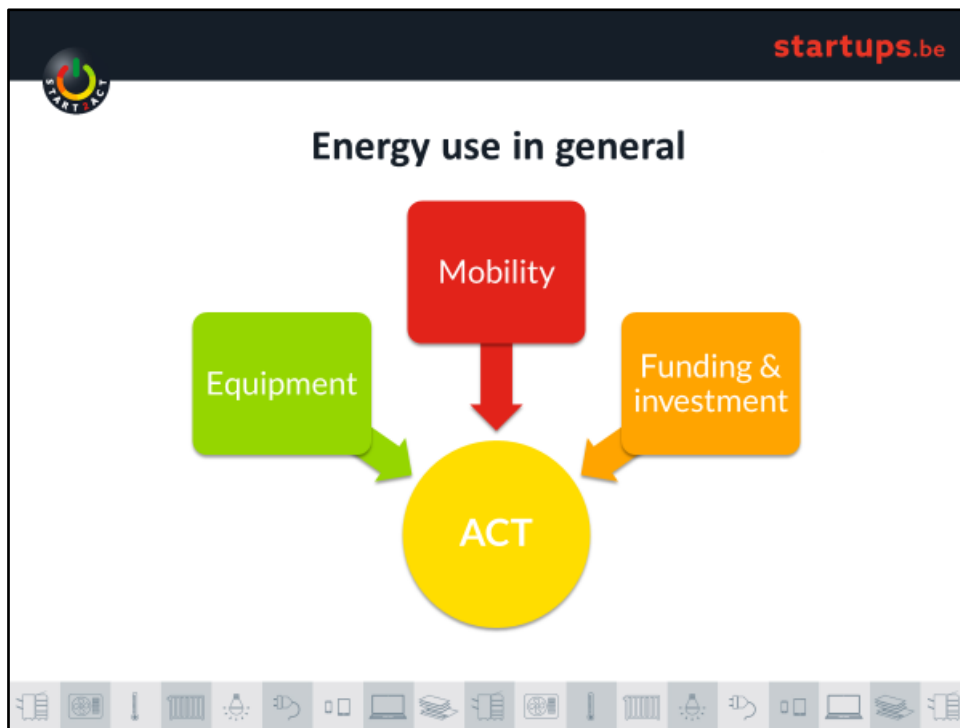
PREDNOSTI	NEDOSTACI
Stalan radni prostor i radni stol	Manje fleksibilnosti i skuplje
Tim može raditi zajedno	Zatvoren ili otvoren nacrt kata može potaknuti rasprave
Lako izračunavanje troškova i dodatnih troškova	Dodatni komunalni troškovi zahtijevaju dodatne izračune -> fiksna cijena ili mjerenje?*

* Je li proveden ugovor o energetske učinku?

Ako posjedujete račun za energiju, ova vam internetska stranica može pomoć (BE):

<http://monelectriciteverte.be/fournisseur/lampiris/>

6. Aktivnosti uštede energije (DJELUJ)

Održivost opreme i nabave

Nabava može zvučati kao zastrašujuće pojam, posebno za malu start-up tvrtku. Ipak, taj mit treba razotkriti i opcije nabave trebaju biti dostupne malim tvrtkama jer bi to moglo rezultirati znatnom uštedom na troškovima. Kupnja uredske opreme iznosi znatnu količinu operativnog proračuna, a da ne spominjemo dodatni posao koji se odnosi na njihov odabir/naručivanje/instaliranje/stavljanje etikete s cijenom na opremu.

Amazonov sustav za praćenje cijena: <https://de.camelcamelcamel.com/>

Svakodnevni savjeti za uštedu energije¹¹

- » Isključite svu nepotrebnu rasvjetu izvan radnog vremena - kako biste uštedjeli 10% na troškovima rasvjete
- » Isključite sva računala, prijenosna računala i monitore kada nisu u uporabi - kako biste uštedjeli 5% na troškovima energije
- » Eksperimentirajte s uključivanjem i isključivanjem vremena za grijanje i hlađenje te ih isključite prije kraja radnog dana - kako biste uštedjeli 20% na troškovima grijanja i hlađenja
- » Osigurajte uporabu energetski učinkovite rasvjete u vašim zgradama. Sadašnja proizvodnja LED žarulja je najučinkovitija, a zatim slijedi proizvodnja fluorescentnih svjetala. Te žarulje su gotovo 90% učinkovitije od standardnih žarulja, a posljednjih godina troškovi prate taj primjer.
- » Kontrola sustava grijanja i hlađenja za samo nekoliko stupnjeva može imati značajan učinak na vaše troškove. Smanjivanjem temperature termostata za samo jedan stupanj možete uštedjeti 100 funti godišnje za malu trgovinu.
- » Ako možete, zamijenite stolna računala prijenosnim računalima, jer oni troše 85% manje energije.

10. ¹¹ <https://www.virginstartup.org/how-to/how-startups-can-reduce-their-energy-costs>

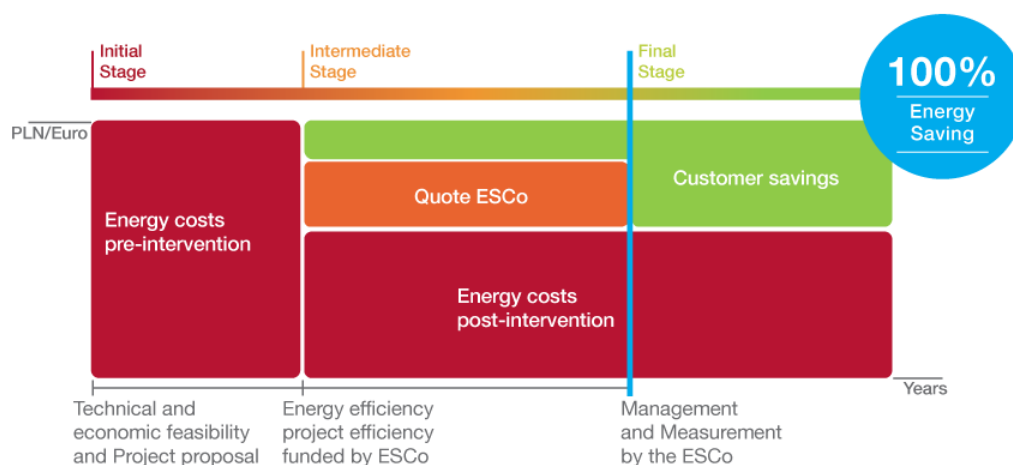
Molimo vas dodajte ovdje što više savjeta koje koristite na drugim treninzima!

Stručni savjet:

- » Ođite na odmor u hotel gotovo nulte energije: [Hoteli gotovo nulte energije](#) pomažu hotelima u Europi kako bi postali energetske učinkovitiji i ostvarili ciljeve gotovo nulte energije. Hoteli koji se pridruže ovoj inicijativi pokazuju kako sektor ugostiteljstva može smanjiti stakleničke plinove i potrošnju energije svojih zgrada. Pogledajte [16 pilot hotela](#) koji su poduzeli ove mjere!¹² 😊

Sufinanciranje i financiranje (specifični za pojedine zemlje!)

Nekada je energetske ulaganje bilo skupo što je zahtijevalo planiranje i stručnost. Kako su obnovljivi izvori postajali popularni, lokalne vlasti su počele dodjeljivati raznovrsnija ulaganja i subvencije za energetske učinkovitosti. Sufinanciranje proizvodnje vlastite energije postaje dostupno većem broju tvrtki, također u obliku energetskih zadruga (vidi: REScoop). Općenito, povrat ulaganja u energetske učinkovite metode traje godinama, pa je najbolje vrijeme ulaganja "što ranije, to bolje". Također je korisno istražiti raspoložive opcije u pojedinoj regiji, jer se uvijek trebaju uzeti u obzir lokalne specifičnosti u proizvodnji održive energije.

Sufinanciranje:

- » <https://rescoop.eu/get-your-projects-financed>
- » <https://www.econova.com/>

11. ¹² <https://ec.europa.eu/easme/en/news/5-ways-save-energy-2017>

LE FINANCEMENT PARTICIPATIF DE LA TRANSITION ENERGETIQUE

Que vous soyez porteur de projet à la recherche d'un financement ou investisseur souhaitant bénéficier d'un rendement attractif au travers d'un projet durable, ECCO NOVA est la plateforme que vous cherchez

Posljednjih godina, porastao je broj ugovora o energetskom učinku jer omogućuju vlasniku objekta i njegovim stanarima korištenje opcija financiranja u kojima buduća (zajamčena) ušteda energije nadoknađuje početno ulaganje, često na način koji ne utječe na proračun.¹³

Mobilnost kao način uštede

Gospodarska recesija dovela je do smanjenja emisija onečišćivača kroz smanjenje potražnje za prijevozom. Prijevoz je i dalje odgovoran za 25% emisija stakleničkih plinova u EU-i, a znatno doprinosi onečišćenju zraka, buci i fragmentaciji staništa.¹⁴

Postoje jednostavni načini kako možete početi štedjeti energiju, npr. razmatranjem načina na koji zaposlenici putuju na posao. Uporaba javnog prijevoza umjesto automobila (poticanje pružanjem povlastica), provjeravanje mogućnosti vožnje biciklom (mogućnost dijeljenja bicikla, posjedovanje voznog parka službenih bicikala) ili ako nijedna od ovih opcija nije iskoristiva u danim okolnostima, dobro organizirani i podržani sustav za dijeljenje automobila znatno smanjuje emisiju energije. Uvođenje opcije rada na daljinu kada god to dopušta obujam posla ili poticanje korištenja co-working ili zajedničkih prostora za rad također može smanjiti troškove i pružiti pogodnosti za zaposlenika (više slobodnog vremena).

- » poticaji za dijeljenje automobila
- » pregovaranje o poslovima s naftnim tvrtkama
- » lokacija ureda treba biti u blizini željezničkih stanica (javni prijevoz)
- » električni bicikli

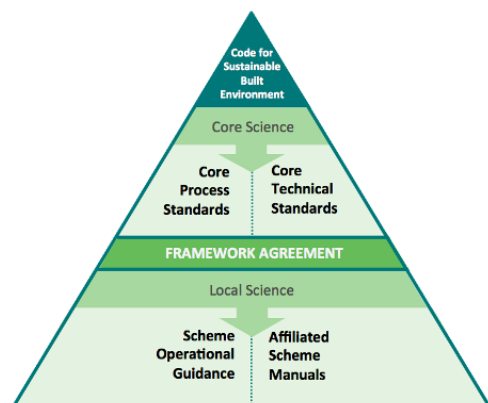
12. ¹³ <https://www.energinvest.be/insights/how-to-implement-energy-performance-contracts-in-multi-tenant-building-pools-using-the-smartepc-model>

13. ¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/soer>

Ovdje možete pronaći kalkulator koji pokazuje učinak svakodnevnog putovanja na posao i s posla na okoliš:

https://co2.myclimate.org/en/car_calculators/new

BREEAM¹⁵ (Metodologija procjene utjecaja na okoliš) također je dobar pokazatelj održivosti zgrada (materijala i energije) u kombinaciji s prijevozom i lokacijom.

Zeleni akceleratori i inkubatori

Pametni gradovi simboliziraju novi način suradnje između samog grada i njegovih građana. Pametna rješenja u mobilnosti, logistici, prijevozu, energiji ili obrazovanju postavljaju se kako bi se preoblikovao način na koji živimo u našim gradovima. Transformacija se trenutačno događa jer je dostupno sve više inicijativa za potporu kako bi stvorile zajednice novog vala ekonomije suradnje. Stoga, ako ste uključeni u temu i zanimaju vas pametna rješenja, ovdje je popis dostupnih programa inkubacije/akceleracije i inicijativa za potporu koje valja razmotriti. Čak i

ako se vaš proizvod trenutačno ne uklapa u te kategorije, šanse su da ćete naučiti nove, inovativne metode i upoznati se idejama koje mogu pozitivno utjecati i na vašu misiju. Nasuprot tome, pokazalo se da je istraživanje moguće suradnje s pametnim gradovima način za stvaranje učinka unakrsnim oprašivanjem različitih sektora i ideja.

Akcijski plan uštede za start-up tvrtke

Inicijative u Europi i zemljama sudionicima

Diljem Europe:

- » Rockstart: <https://www.rockstart.com/accelerator/smart-energy/>
- » Climate-KIC: <http://www.climate-kic.org/>
- » Startupbootcamp: <https://www.startupbootcamp.org/accelerator/smart-transportation-energy/>

ZEMLJA	PROGRAMI
BELGIJA	Watt Factory, GreenBizz, GreenVille
BUGARSKA	LaunchHub, Cleantech Bulgaria , Eleven
HRVATSKA	ZIP
ČEŠKA REPUBLIKA	Startup Yard, StarCube
MAĐARSKA	Traction Tribe, Digital Factory, Hiventures, iCatapult, Design Terminal, Oxo Labs, CEED Tech HU
POLJSKA	GreenEvo, Starter Rocket, Bitspiration Booster, StartupHub Warsaw, AIP Seed Capital, hub:raum, Huge Thing
RUMUNJSKA	Innovation Labs, Connect Accelerator, Spherik, Simplon, TechHub

14. ¹⁵ <http://www.breeam.com/>

SLOVAČKA

The Spot, CEED Tech, RubixLab

UJEDINJENA KRALJEVINA

[Bethnal Green Ventures](#), [Digital Greenwich](#), [EcoMachines Incubator](#), [Catapult](#),
Collider, Ignite

7. Dodatak

- » Obrazac za povratne informacije na licu mjesta
- » Start-up vertikala

OBRAZAC ZA POVROTNE INFORMACIJE

[Datum, vrijeme, mjesto]

[Ime S2A partnera i voditelja]

Vaše ime:	
Vaša tvrtka:	
Kako biste ocijenili sastanak s brojevima od 1 do 5 (1 – nije uopće korisno, 5 – vrlo korisno)?	
Koja su se saznanja pokazala kao najzanimljivija?	
Koliko vjerojatno ćete koristiti online platformu S2A? (1 - uopće ne, 5 - najvjerojatnije)	
Koliko na vašu tvrtku utječe energija i ušteda energije? (1-5)	
Ideje za poboljšanje sadržaja ili formata?	
Kako biste ocijenili voditelja? (1 - nije pripremljen, slabe prezentacijske vještine, 5 - potpuno pripremljen, ugodne prezentacijske vještine)	
Jeste li zainteresirani za aktivnosti praćenja? (da/ne)	
Ako da, molimo vas napišite ovdje svoju email adresu:	

Datum, mjesto:

Potpis:

Sažetak najčešće korištenih pojmova start-up vertikala (nije iscrpan):

VERTIKALA	ŠTO
3D tiskanje	3D tiskanje je bilo koji od različitih procesa koji se koriste za izradu trodimenzionalnog objekta.
Računovodstvo	Računovodstvo je mjerenje, obrada i tumačenja financijskih podataka o gospodarskim subjektima.
AdTech	Opisuje tehnologiju i uslugu koje objavljuje oglase na web stranicama.
Svemirska industrija	Svemirska industrija je čovjekov rad na znanosti, inženjeringu i poslovanju kako bismo letjeli u atmosferi Zemlje (aeronautika) i okolni prostor (astronautika).
AgriTech	Poljoprivredna tehnološka industrija koristi specifičnu tehnologiju za poboljšanje globalne poljoprivredne prakse.
Automobilska industrija	Automobilska industrija je širok raspon tvrtki i organizacija uključenih u projektiranje, razvoj, proizvodnju, marketing i prodaju motornih vozila.
Poslovne usluge	Specijalizirane usluge koje pruža jedna tvrtka drugoj, podupirući njihovo poslovanje onako kako one to zahtijevaju.
Građevinarstvo	Građevinarstvo je proces stvaranja i izgradnje infrastrukture ili objekta.
Savjetovanje i usluge	Tvrtke koje pružaju stručne savjete ili stručnost koji zadovoljavaju potrebe klijenata u određenom području industrije.
Usluge za potrošače	Usluge za potrošače odnose se na formuliranje, deformuliranje, tehničko savjetovanje i ispitivanje većine potrošačkih proizvoda ili drugih usluga posebno za potrošače.
Cybersecurity	je zaštita informacijskih sustava od krađe ili oštećenja hardvera, softvera i informacija o njima, kao i od prekida ili pogrešnog usmjerenja usluga koje oni pružaju.
Analiza podataka	Analiza podataka je znanost o ispitivanju neobrađenih podataka s ciljem donošenja zaključaka o tim podacima. Koristi se u mnogim industrijama kako bi tvrtkama i organizacijama omogućila donošenje boljih poslovnih odluka.
Dizajn	Dizajn je stvaranje plana ili ugovora za izgradnju objekta ili sustava.
EdTech	Obrazovna tehnologija je učinkovita uporaba tehnoloških alata u učenju.
Energy & CleanTech	Energy & Cleantech usredotočuje se na inovativne načine stvaranja, štednje i distribucije energije uz što manji utjecaj na okoliš.
Zabava	Zabava je oblik aktivnosti koja privlači pozornost i zanimanje publike ili pruža užitek i radost.
FashionTech	Uporaba tehnologije u modnoj industriji
FinTech	je industrija zasnovana na korištenju softvera za pružanje financijskih usluga.
FoodTech	Uporaba tehnologije u prehrambenoj industriji
Igre	Igre su čin igranja igara.
GeoTech	Geotech je primjena znanstvenih metoda i inženjerskih tehnika za iskorištavanje i korištenje prirodnih resursa (kao mineralnih resursa).
GovTech	Tehnološka rješenja za državne i lokalne vlasti
HealthTech	Primjena organiziranih znanja i vještina u obliku uređaja, lijekova, cjepiva, postupaka i sustava razvijenih za rješavanje zdravstvenih problema te poboljšanje kvalitete življenja.
Gostoprimstvo	Gostoprimstvo se odnosi na odnos između gosta i domaćina, pri čemu domaćin prima gosta s dobrom voljom, uključujući prijem i zabavu gostiju, posjetitelja ili stranaca.
HRTech	Tehnologija ljudskih potencijala

Informacijska tehnologija	Informacijska tehnologija (IT) je primjena računala i telekomunikacijske opreme za pohranu, preuzimanje, prenošenje i manipulaciju podataka, često u kontekstu poslovanja ili drugog poduzeća.
Internet stvari	Internet stvari (IoT) su mreža fizičkih objekata ili "stvari" s ugrađenom elektronikom, softverom, sensorima i sposobnošću povezivanja kako bi objekti mogli razmjenjivati podatke s proizvodnjom, operatorom i/ili drugim povezanim uređajima na temelju infrastrukture.
Prirodne znanosti	Prirodne znanosti obuhvaćaju područja znanosti koja uključuju znanstveno istraživanje živih organizama.
Logistika i lanac opskrbe	Logistika je upravljanje tokom stvari između točke porijekla i točke potrošnje kako bi se zadovoljili zahtjevi kupaca ili korporacija; Lanac opskrbe je sustav organizacija, ljudi, aktivnosti, informacija i resursa uključenih u slanje proizvoda ili usluge od dobavljača do kupca.
Proizvodni proces	Proizvodni proces je proizvodnja robe za uporabu ili prodaju pomoću rada i strojeva, alata, kemijske i biološke obrade ili formulacije.
Pomorska industrija	Pomorske industrije obuhvaćaju tvrtke koje pružaju inovativne proizvode i usluge koji se odnose na tradicionalni pomorski sektor.
MediaTech	Uporaba tehnologije u medijima
MICE (susreti, poticaji, konferencije, izložbe)	Susreti, poticaji, konferencije i izložbe - vrsta turizma u kojem se veće grupe, obično unaprijed dobro isplanirane unaprijed, spajaju radi određene svrhe.
Mobilna tehnologija	Industrija koja se sastoji od svega što ima veze s mobilnim uređajima, pametnim telefonima, mobilnim operativnim sustavima ...
Mobilnost	Model premještanja osobe od točke A do B, tj. korištenjem automobila, autobusa itd.
MusicTech	Uporaba tehnologije u glazbi
Izdavaštvo	Izdavaštvo je proces proizvodnje i diseminacije književnosti, glazbe ili informacija.
Nekretnine	Poslovanje nekretninama se odnosi na kupnju, prodaju i iznajmljivanje nekretnina.
Maloprodaja	Maloprodaja je proces prodaje robe široke potrošnje i/ili usluga klijentima kroz više kanala distribucije kako bi se zaradila dobit.
Društveni utjecaj	Društveni utjecaj nastaje kada netko pokuša utjecati na emocije, mišljenja ili ponašanje drugih osoba radeći nešto posebno (pokreće pokret, kampanju...)
Društvena mreža	Društvena mreža je društvena struktura sastavljena od skupine društvenih aktera (kao što su pojedinci ili organizacije) i skupine interakcije između tih aktera. Perspektiva društvene mreže pruža niz metoda za analizu strukture cjelokupnih društvenih subjekata, kao i razne teorije koje objašnjavaju obrasce promatrane u tim strukturama.
Softver i računalne usluge	To predstavlja sve proizvođače i pružatelje računalnog softvera, SaaS i drugih računalnih usluga.
SportTech	Uporaba tehnologije u sportu
Hardver	Industrija hardvera sastoji se od tvrtki koje se bave sastavljanjem i proizvodnjom (računalnog) hardvera.
Telekomunikacija	Telekomunikacija se događa kada razmjena informacija između dva subjekta (komunikacija) uključuje uporabu tehnologije.
Putovanje	Putovanje je kretanje ljudi između relativno udaljenih zemljopisnih lokacija i može uključivati putovanje pješice, biciklom, automobilom, vlakom, čamcem, avionom ili drugim sredstvima, s ili bez prtljage, a može biti putovanje u jednom smjeru ili povratno putovanje.

Komunalne usluge	Javna komunalna služba (obično samo komunalna usluga) je organizacija koja održava infrastrukturu za javnu uslugu: Pojam komunalnih usluga može se odnositi i na skup usluga koje pružaju ove organizacije, a konzumira javnost: struja, prirodni plin, voda i kanalizacija. Telefonske usluge mogu povremeno biti uključene u ovu definiciju.
------------------	--

